

Norge går så det suser – derfor vinner venstresiden valget

Til tross for at Per-Kristian Foss forteller oss at den sterke økonomien er regjeringens fortjeneste kan nettopp de gode tidene være det som feller regjeringen i høstens valg.

Kan utviklingen i norsk økonomi tjene som glasskule og spå utfallet av høstens valg? I min masteroppgave i samfunnsøkonomi ved UiO viser jeg at høy velstandsvekst leder til høyere oppslutning om venstreradikal politikk. Lav velstandsvekst gir høyere oppslutning om høyrepolitikk. Høy arbeidsledighet gir økt oppslutning om borgerlig politikk mens en økning i arbeidsledigheten før valget, isolert sett gir økt oppslutning om venstreradikal politikk. Analysen er basert på alle parlamentsvalgene i 20 OECD-land i perioden 1960 til 1995. Årsaken kan være at vår foretrukne ”størrelse” på velferdsstaten avhenger av vår personlige økonomi, som igjen avhenger av landets økonomiske utvikling.

En enkel gjennomgang av norske stortingsvalg fra 1960 til i dag bekrefter også dette. I de elleve valgene som har vært fra 1961 til 1991 har Arbeiderpartiet gått frem fra forrige valg i fire tilfeller. I hvert av disse har velstandsveksten økt inn mot valget. Velstandsveksten er målt som kvartalsvis vekst i bruttonasjonalproduktet målt i faste priser. I de sju valgene Arbeiderpartiet har gått tilbake fra forrige valg har velstandsveksten også gått tilbake fra forrige kvartal i et flertall av disse. Totalt er sammenhengen mellom velstandsvekst og stemmegivning bekreftet i åtte av elleve tilfeller. En gjennomgang av Høyres valgresultat gir samme utfall. Partiet har gått frem fra forrige valg i fem tilfeller, tilbake i seks. I tre av de fem valgene Høyre gikk frem var velstandsveksten på vei tilbake sammenlignet med kvartalet før. I fem av de seks valgene Høyre gikk tilbake var velstandsveksten på vei ”oppover”.

Årsaken kan være at velferdsstaten fungerer som en slags forsikringsordning. Gjennom våre velferdssystemer er vi forsikret mot arbeidsledighet, sykdom osv. Når vi stemmer signaliserer vi hvor mye forsikring vi ønsker å kjøpe. Betalingen skjer over skatteseddelen. Dersom vi ønsker mye forsikring stemmer vi på partiene på venstresiden. Da godtar vi samtidig å betale høye skatter. Ønsker vi lavere skatter – og dermed mindre forsikring – stemmer vi på partiene på høyresiden.

Når velstandsveksten er høy opplever vi å ha god råd. Noe av den økte velstanden ønsker vi å benytte til økt trygghet gjennom velferdsstaten. Som velgere er vi villige til å betale noe høyere skatter for å oppnå dette. Derfor stemmer vi i større grad på partiene på venstresiden når velstandsveksten er høy enn når veksten er lav. Vi tar oss råd til en større velferdsstat når økonomien går godt.

Virkingen av endringer i arbeidsledigheten er noe mer komplisert. Dersom arbeidsledigheten akselererer inn mot valget, slik at vi opplever å stå ”foran stupet”, vil dette øke etterspørselen etter forsikring gjennom velferdsstaten. Årsaken er at *alle* er redde for å miste jobben men *ingen* vet ennå hvem som kommer til å gjøre det. Sagt på en annen måte: en stor del av arbeidsstyrken frykter for jobben sin, men kun en svært liten andel kommer faktisk til å miste den. Usikkerheten øker etterspørselen etter forsikring gjennom velferdsstaten og får velgerne til å stemme på partier på venstresiden.

Hva skjer så når konjunkturbunnen er nådd og arbeidsledigheten er på sitt høyeste? De som beholdt jobben kan nå puste lettet ut. Til tross for at mange fryktet å miste jobben var det ”få” som gjorde det. Flesteparten hadde altså ikke noe å frykte – men det kunne de ikke vite på forhånd. I bunnen av konjunkturdalen slår trolig en av våre mindre heldige egenskaper inn –

egoismen. Flertallet som fortsatt er i jobb ønsker å betale minst mulig ledighetstrygd og andre ytelser til de som faktisk mistet jobben. Høy arbeidsledighet øker derfor oppslutningen om partiene på høyresiden.

Regjeringen, med Per-Kristian Foss i spissen, forsøker å hamre inn budskapet om at Norge går så det suser og at dette er regjeringens fortjeneste. Resultatene beskrevet over viser at de gode tidene kan være et tveegget sverd for regjeringen. Riktignok finnes det også forskningsresultater som viser at god økonomi øker sannsynligheten for at regjeringen gjenvelges, men dette er altså ikke hele historien. Kanskje ville regjeringen vært tjent med å fokusere på at arbeidsledigheten fortsatt er høy i stedet for den høye velstandsveksten?

Skrevet av: Simen Markussen, simen.markussen@econ.uio.no
Trykket i Aftenposten, 07.09.2005